

ent zich niet
an een meer-
reel of niet

oog nog wel
hier nu geen
schen wij de
m v.v. bladz.
eld, of liever
het kerkver-
van gezegd,
n de gemeen-
lezen wij op
ot recht ver-
loven wij ons
voor de juri-
is. Men stelt
belijdenis in
iemand werd
ereformeerde
andpunt, dat
den is van
n eenige be-
n verzekeren,
denis die be-
aten is, heeft
zen weg, bij
aren bloot te
rzoeken. Die
eenigen kan,
st, iets dat
rik" niet van
ilijk is. Ook
Avondmaal.
ri".

"voor de ju-
le is", maar
fat niet con-
facto scher-
t Rutgers en
or strijd tus-
en zou ik bij
rkeur geven
op bladz. 38
emeente ver-
den door de
afhankelijk

in het vol-
zwaren in-

n zijn opvat-
tan tusechen
en blz. 26 en
hij de voor-

t het in zijn
na aan-
gesteld is
iemand zij-
enis. En dat
vergaderin-
s bij de ge-
is hij de

ewering van
dat de ker-
zetten tegen

Want er
s kerkrech-

estlandsche

ok niet twi-
a verre toe-
den en ver-
wol, en o.i.
ort aan den
n ook komt
d ons reeds

olgende in
erband met
Geelkerken

Oostersche
te bijzonder-
dringen in

(Geref. Kbl.

de boomen,
zoek der ge-
woord, dan
den hof ge-

lve wanneer
Neo-Kanti-
nief onres-
ch licht op-

in wat Dr
telegram, dat
in zijn af-
roepen, zoo
ervan zegt

uur bijeen-
Amsterdam-
en Kuyper,
Zuid telefo-
en persoon,
of er geen
edigende op-

lossing te komen. Prof. Bouwman en Kuyper hebben daarop geantwoord, dat de termijn van 11 uur door de Synode was vastgesteld, maar dat, wanneer Dr Geelkerken telegrafisch verzocht voor de Synode te mogen verschijnen en verklaarde bereid te zijn tot het uiterste aan het verlangen der Synode tegemoet te komen, zij trachten zouden van de Synode uitsel van den fatalen termijn te verkrijgen. De kans dat door een mondelinge bespreking de bezwaren uit den weg konden geruimd worden, bleef dan nog open. De afgevaardigden van Amsterdam-Zuid verklaarden deze hoodschap te zullen overbrengen. Om 11 uur kwam het telegram van Dr Geelkerken, waarin hij de onderteekening weigerde. Het was natuurlijk mogelijk, dat dit telegram verzonden was, voordat het advies van beide hoogleraren Dr Geelkerken had bereikt. De Synode was intusschen door beide hoogleraren op de hoogte gesteld van deze onderhandeling door hen met de afgevaardigden van Amsterdam-Zuid gevoerd. Vandaar dat, toen, we meenen anderhalf uur later, het tweede telegram kwam, waarin Dr Geelkerken verklaarde het eerste telegram terug te nemen en verzocht op de Synode te mogen komen, de Synode geen anderen indruk kon ontvangen, dan dat dit tweede telegram het resultaat was van de onderhandelingen door de beide hoogleraren met de afgevaardigden van Amsterdam-Zuid gevoerd. Het telegram toch hield juist in, wat door hen was geadviseerd.

Er zal wel niemand in twijfel zijn, dat dit mystificatie-telegram uit Amsterdam is afgezonden door iemand, die en het eerste telegram van Dr Geelkerken kende en van deze telefonisch gevoerde onderhandeling afwist. De kring nu van de personen in Amsterdam, die van dit telegram van Dr Geelkerken en van deze telefonische onderhandeling op de hoogte waren, kan uiteraard slechts zeer klein zijn geweest.

Het wordt bij den dag wonderlijker.
In het „Alg. Weekb. v. Chrdom en Cultuur“ schrijft Prof. Dr H. Wagenvoort Jr:

Een geheel ander — en hoogst bedenkelijk — aspect evenwel kreeg de zaak door de besluiten der Asser Synode. Ten aanzien van één speciaal punt, de slang in het paradijs, benevens den boom der kennis des goeds en des kwaads, eischt zij, dat voortaan volstrekt gezwezen zal worden; zelfs ingeval eener eventuele herziening der belijdenis blijft dit punt buiten debat. Er zal gezwegen worden, ook tegenover bezwaarde, ontwikkelde gemeentelieden, ook tegenover de rijpere jeugd.

Boven dit artikel staat „loos voor Zwijgen“. De schrijver komt voor een flink honorarium in aanmerking. Want hij zwijgt heel erg. Hij verzwijgt, dat de Synode niet over de slang, den boom, korbom, niet over „één bepaald punt“ sprak, maar over de daar achter liggende beginselen en vragen. Hoe iemand, die wetenschap liefheeft, dat verzwijgt, begrijp ik niet. Bij ons zal niemand om een bepaald punt worden „op zij gezet“, maar om de grondbeschuwing, waaruit zijn beweringen groeien. Dezelfde schrijver zegt:

Wanneer de leiders en machthebbers eener kerk, of schoon zij weten, dat duizenden hunner ontwikkelde gemeentelieden bepaalde bezwaren deelen, zonder ook maar één poging te doen, om die bezwaren uit den weg te ruimen, daarna met een machtspraak, waartoe zij het recht missen, het zwijgen opleggen, dan komt de eerlijkheid in het godsdienstig leven in het gedrang, en dragen zij, en zij alleen, daarvoor de verantwoordelijkheid.

„Zonder ook maar een poging...“ Hoe is het mogelijk? Het is juist omgekeerd: alle deze menschen critiseren zonder ook maar een poging, om het rapport en de redeneermethode van de Synode te weerleggen. Zij kunnen niet eens een kwestie als deze in hun kerkelijk leven krijgen, laat staan oplossen, laat staan, het „geloof der gemeente“ in haar belijdenis, verdiepen. Trouwens, hier is weer geen bezwaar tegen de Synode, maar tegen het begrip „belijdende kerk“. Dus — een bezwaar ook tegen Dr J. G. Geelkerken, tot 1926 toe.

Over de nawerking.

Men moet onthouden, wat „De Heraut“ bericht inzake de correspondentie tusschen de rechtskundige adviseurs van Dr Geelkerken's volgelingen en van de trouw gebleven kerk van Amsterdam-Zuid over de kerkelijke goederen:

Slechts één middel zou er overblijven om de waarheid in het volle licht te brengen: dat de correspondentie over deze minnelijke schikking gevoerd, publiek werd gemaakt. Dan kon ieder beoordeelen aan wiens zijde de schuld ligt, wanneer deze onderhandelingen niet tot een bevredigend einde zouden leiden. Van de zijde dergenen, die trouw zijn aan de Synode, is dit voorstel dan ook gedaan. Ze hebben bij deze onderhandelingen niets gedaan of voorgesteld, dat niet het volle daglicht mag zien. Maar de schismatische kerkeraad heeft dit voorstel afgeslagen. Het is wel geoorloofd, dat Dr Geelkerken publiek over deze onderhandelingen mededeelingen doet; het is wel geoorloofd dat in de pers allerlei onvolledige en onjuiste berichten over deze onderhandelingen verschijnen, die ten doel hebben te laten zien, hoe „edelmoodig“ Dr Geelkerken en zijn Kerkeraad zijn geweest in hun aanbiedingen, en die dus uit geen anderen koker binnenkomen dan van zijn zijde; maar als de andere partij de volle waarheid wil publiceren, wordt dit geweigerd.

De Renting zegt in de „Geld. Kerkb.“:

Toen Dr Netelenbos in 1920 op de Synode van Leeuwarden gelegenheid verkreeg, om zich te verantwoorden, was hij, nadat de beslissing der Synode gevallen was, zoo eerlijk, om in de volle vergadering zijn dank te betuigen voor de wijze, waarop men hem had ontvangen en bejegend.

Het duurd echter niet lang, of er klonk een andere

toon uit hetgeen hij na zijn afzetting publiceerde.

Op gelijke wijze — aldus de schrijver — gaat het ook met Dr J. G. Geelkerken. Hoe deze zich uitlaat, blijkt uit de manier van ontvangst van het woord van vermaan, dat de Synode hem deed toekomen. Dr Milo zegt ervan in de „Almelosche Kerkbode“:

Dat Dr Geelkerken in het ernstig vermaan, volkomen broederlijk in besloten zitting tot hem te richten, een oorzaak van heengaan en breken zou hebben gevonden, — mij dunkt, dat is in niemands gedachte opgekomen.

Daarvoor hadden wij blijkbaar onzen broeder te hoog geacht.

Over Augustinus en de slang.

In vervolg op wat we van Prof. Kuyper in „De Heraut“ overnamen, geven we thans eenige gedeelten uit diens nadere weerlegging van het artikel van den heer Van Haeringen, die Augustinus opriep als tegenstander der Synode. „De Heraut“ schrijft o.m.:

En als vrucht van een studie van veertien jaar verscheen nu in 415 — Augustinus was inmiddels 61 jaar oud geworden — zijn magistrale werk: de *Genesi ad litteram* I. XII, d.w.z. twaalf boeken over Genesis naar de letter, waarin hij Genesis 1, 2 en 3 behandelt. Er zijn weinig werken, waaraan Augustinus zoveel tijd en zorg besteed heeft. Het is de volrijpe vrucht van zijn mannelijken leeftijd. Al mag Augustinus ook door dit werk zelf nog niet geheel bevredigd zijn geweest, — ik kom hierop nog terug — hij wijst er toch op de aangehaalde plaats in de *Retractationes* op, dat hij niet naar de werken uit zijn jeugd, maar naar dit werk wil beoordeeld zijn.

Hier volgt een aanhaling uit dit geschrift van Augustinus:

Vandaar, zegt hij, dat het Paradijs en al wat daarvan verhaald wordt, „niet op figuurlijke wijze mag verstaan worden zoals bijv. het Hooglied, maar even historisch is op te vatten als de boeken der Koningen en andere dergelijke geschriften uit den Bijbel“. (Cap. 1 § 2.)

En ook deze herinnering is merkwaardig:

Evenals de Synode te Assen deed, wijst hij er voorts op tot wat gevaarlijke consequenties dit standpunt leidt: „Ze mogen wel van nabij toezien, waartoe deze vermetele onderstelling leidt en liever trachten met ons al wat hier als historie bericht wordt, eerat in eigenlijken zin op te vatten“. (Cap. I § 4.)

Hoe scherp Augustinus oordeelde, juist tegen wat de heer Van Haeringen wil, leert dit citaat:

„Maar“, vervolgt hij, „waar deze dingen (n.l. in het Paradijsverhaal) letterlijk verstaan de Goddelijke waarheid niet hinderen, maar veeleer te meer bevestigen, daar zal wel niemand zoo trouweloos hardnekkig zijn (infideliter pertinax) om bij zijn vroegere meening te blijven, dat dit alles alleen figuurlijk moet worden opgevat“. Men ziet, dat Augustinus deze „afwijkende broeders“ heusch niet spaart, maar veeleer een zeer scherp oordeel over hen valt. „Infideliter pertinax“. Natuurlijk deelt de heer Van Haeringen ook dit niet mede!

En over de onderdeelen van het verhaal sprekend, geeft Prof. Kuyper deze aanhalingen uit Augustinus:

De boom des levens zou geen symbool kunnen zijn van de wijsheid in het Spreukenboek, wanneer er niet werkelijk zulk een boom in het Paradijs geweest was (Cap. IV). Over den boom der kennis des goeds en des kwaads handelt hij korter in Cap. VI, omdat daarvan in de Schrift geen symbolisch gebruik gemaakt wordt. Hij zegt alleen, dat ook deze boom „zichtbaar en lichamelijk was evenals alle andere boomen in het Paradijs“. Hetzelfde argument gebruikt hij ten opzichte van de rivieren in het Paradijs, die de liefhebbers der allegorische exegese evenzeer figuurlijk opvatten. (Cap. VII.) Ook wat de slang en haar spreken betreft, aarzelt Augustinus geen oogenblik de realiteit der slang, die Satan bij de verzoeking als instrument gebruikt heeft, op grond van de klare en duidelijke uitspraken der Schrift aan te nemen. In Boek XI Cap. XXVI behandelt hij deze quaestie uitvoerig. En in Cap. XXIX wijst hij er dan op, dat dit spreken van de slang door satan's inwerking op één lijn staat met het spreken van de ezelen van Bileam, welk spreken Augustinus toeschrijft aan de inwerking van den Engel, die Bileam tegen kwam.

Dat Augustinus de letterlijke opvatting van het Paradijsverhaal geleerd heeft, kan dus aan geen twijfel onderhevig zijn. En evenmin, dat hij deze letterlijke opvatting niet voorstelt als een dispueteerbare meening waarover ieder denken mag zoals hij wil, maar als de opvatting, die de klare en duidelijke zin van het Schriftverhaal eischt.

Zelden volgden we zulk een leerzaam persdebat met zóó afdoende weerlegging.

Dr Geelkerken tegen de organische vrijheid in overtreding.

Dr C. Bouma betoogt, dat Dr Geelkerken wel heeft geroepen om de organische vrijheid inzake exegese en Schriftbeschouwing, doch dat hij zelf zijn leuze ontrouw geworden is. Dr Bouma zegt o.m. in „Geref. Kerkb. v. Dr. & Overijssel“:

Dr Geelkerken ging uit van de onbewezen gedachte, alsof het tusschen de Synode en hem ging over (zijn) organische en (haar) mechanische Schriftopvatting.

Wat hij onder organische Schriftbeschouwing verstaat, heeft hij in zijn voorwoord gezegd: het organisch opgroeien uit een levenskiem. Zoo vereenigt zich er elk Gereformeerde mee. Maar in de uitwerking der organische gedachte kwam daar nu verder niets van terecht. Toen werd het vervangen door de zijdelings

ingedragen gedachten van een geheel waarop het aankomt, terwijl kleine onderdeelen van minder betekenis zijn. En van hoogere werkelijkheid en historie in anderen zin. Gesteund door een door en door ongeachtvaardigd citeeren van Geref. schrijvers.

Daarna verwijzend naar een interview van Dr Geelkerken met de „N. R. C.“ zegt Dr Bouma:

Vergelijk daarmee nu eens de definitie van Bavinck, die ik nu toch nog even weer wil aanhalen. „De werkzaamheid des Heiligen Geestes bij het schrijven heeft toch daarin bestaan, dat Hij... die gedachten en woorden, die taal en dien stijl deed opkomen (in het bewustzijn der schrijvers) welke de goddelijke gedachte op de beste wijze... vertolken konden“. Volgens Geelkerken was het slechts een *trachten* weer te geven in menselijke beperktheid, dus gebrekkig. Volgens Bavinck was het een op de *beste wijze weergeven*. Dat is Gereformeerd.

Over de tegenstelling tusschen Bavinck en Geelkerken lezen we:

Wanneer men weten wil, hoe Bavinck oordeelt over een opvatting als van Dr G., die niet verder dan tot een „trachten weer te geven“ komt, leze men wat hij zegt over een onrechtmatig gebruik van den term: organische Schriftbeschouwing. „Deze organische beschouwing is echter meermalen gebruikt, om juist aan het eerste, het auteurschap des H. Geestes, afbreuk te doen“.

Vervolgens herinnerend aan Bavinck's uittalingen, dat de Schrift „geheel en in al haar deelen“ menscheeljk is; maar, ook evenzeer geheel goddelijk, zegt Dr Bouma:

Wat Dr Geelkerken aan den persman heeft gezegd, is dóór en dóór on-Gereformeerd. Dat is géén organische beschouwing, maar dat is of leidt tot de z.g. leer der inspiratio fundamentalis, waarbij men tot den religieus-ethischen inhoud der H. Schrift zich beperkt. Zoals ik nog onlangs iemand hoorde zeggen: „Als we het over de hoofdzaken maar eens zijn“. En deze leer der fundamentele inspiratie is met Gods Woord in strijd.

Hierna wordt deze conclusie genomen:

Het komt op de deelen minder aan, juist omdat de bijbelschrijvers slechts *trachten* Gods gedachten weer te geven. Voor het groote geheel is hun dat gelukt, op de kleine onderdeelen worde dan minder gelet.

Vandaar ook de zoo sterk geaccentueerde eisch tot vrijheid van wetenschappelijk onderzoek, een eisch, die naar de definitie van Dr G. weer iets anders moet betekenen dan de Gereformeerden er aan toekennen. Niet het onderzoek om gebonden aan de Schrift haar te leeren kennen. Maar het onderzoek om, vrij tegenover haar staande, de wetenschap te laten uitmaken wat de gedachten Gods eigenlijk zijn, die in die Schrift slechts menscheeljk beperkt en gebrekkig weergegeven zijn.

En daarmee valt het gezag van de Heilige Schrift. Daarmee heeft Dr Geelkerken zich gekoerd tegen de organische Schriftbeschouwing en zich onttrokken aan het gezag van Gods Woord. Wie zóó tegenover de H. Schrift gaat staan, laat haar in beginsel los.

Het loont de moeite, nu we toch over Bavinck spreken, over te nemen wat de heer S. de Jong schrijft in de „Geref. Kerkb. v. Rotterdam“. Hij citeert Bavinck. Aldus:

„Het spreken der slang heeft velen op de gedachte gebracht, dat dit verhaal een allegorie was, of dat althans de slang geen werkelijk dier was, maar een naam en beeld van de begeerlijkheid, of van den geslachtslust, of voor de dwalende rede, of ook van Satan. Maar deze verklaring is niet aannemelijk: de slang wordt in Gen. 3:1 onder de dieren gerekend; de straf vs. 14, 15 onderstelt een werkelijke slang, en in 2 Cor. 3:11 is Paulus ook van die meening. Ook de mythische opvatting, die later opkwam en bij velen ingang vond, is met de bedoeling van het verhaal, met heel de omgeving, waarin het voorkomt, en met de doorlopende leer der Schrift in strijd. Het spreken der slang is daarom op een andere wijze te verklaren: ongetwijfeld uit de inwerking eener geestelijke, bovenaardsche macht.“

Het historisch karakter van het paradijsverhaal word in de Christelijke kerk, te allen tijde, vastgehouden.“

Dr A. Kuyper, redacteur van 'het blad, voegt hier nog dit aan toe:

Waar niet ieder de Dogmatiek van Prof. Bavinck bij de hand heeft, maar het bekende populaire werk „Magnalia“ wel in ieders bereik is, voegen wij er aan toe, dat in „Magnalia“ Prof. Bavinck op gelijke wijze schreef. B.v. pag. 243: „Bij de slang hebben wij zeer zeker niet aan een symbolische verklaring, maar aan een werkelijke slang te denken, want er wordt uitdrukkelijk gezegd dat zij schranderder was dan al het gedierte des velds“.

Met Bavinck komt Dr Geelkerken niet ver, al wetmelt het ook van citaten in zijn brochures.

Over de Geheimzinnigheid der Bezwaarden.

Prof. Kuyper, de vergelijking tusschen Dordt en Assen opnieuw uitwerkende, merkt op in „De Heraut“:

Maar deze zelfde Remonstranten, die zoo klaagden over de geheimzinnigheid der Synode, hielden ter zelfder tijd een vergadering te Rotterdam. Niemand werd hier toegelaten dan „vertrouwde personen“: alles gebeurde in het diepste geheim: zelfs de namen van hen, die aan de samenkomst deelnamen, moesten geheim blijven; over hetgeen gesproken en beraadslaagd werd, mocht geen woord naar buiten uitlekken; men moest met een plechtige belofte zich daartoe verbinden. En hier werden nu zeer gewichtige besluiten genomen om aan de beslissing der Synode zich niet te onderwerpen,